САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ ОРОЙУОНУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТӘН ТАХСАР

№№ 47—48 (7432—7433) ● 1993 сыл. Муус устар 22 күнэ. Чэпэндэр ● Сыаната 3 солк.

МУУС УСТАР 25 КҮНҮГӘР—

Бүтүн Россиятаабы РЕФЕРЕНДУМ

1

1993 сыл муус устар 25 күнүнээҕи
Бүтүн Россиятаабы референдумнаа куоластыыр

БЮЛЛЕТЕНЬ

Эн Российскай Федерация Президенэ Б. Н. Ельцинтэ итэҕэйбэккин дуо?

ЭЭХ **СУОХ**

наадата суоҕун сотон кэбис

Бюллетень дьигэ суоҕунан аҕыллар, өскөтүн онно тыллара иккиэн сотуллубут биитэр сотуллубакка хаалларыллыбыт буоллахтарына.

2

1993 сыл муус устар 25 күнүнээҕи
Бүтүн Россиятаабы референдумнаа куоластыыр

БЮЛЛЕТЕНЬ

Эн Российскай Федерация Президенэ уонна Российскай Федерация Правительствота 1992 сылтан ыла олохчо киллэрэр социальнай-экономическай политиканаларын биһиргиҥин дуо?

ЭЭХ **СУОХ**

наадата суоҕун сотон кэбис

Бюллетень дьигэ суоҕунан аҕыллар, өскөтүн онно тыллара иккиэн сотуллубут биитэр сотуллубакка хаалларыллыбыт буоллахтарына.

3

1993 сыл муус устар 25 күнүнээҕи
Бүтүн Россиятаабы референдумнаа куоластыыр

БЮЛЛЕТЕНЬ

Эн Российскай Федерация Президенин болдьоҕун иннинэ быыбардааһыны ыытары наадалаабынан аҕаҕын дуо?

ЭЭХ **СУОХ**

наадата суоҕун сотон кэбис

Бюллетень дьигэ суоҕунан аҕыллар, өскөтүн онно тыллара иккиэн сотуллубут биитэр сотуллубакка хаалларыллыбыт буоллахтарына.

4

1993 сыл муус устар 25 күнүнээҕи
Бүтүн Россиятаабы референдумнаа куоластыыр

БЮЛЛЕТЕНЬ

Эн Российскай Федерация народнай депутаттарын болдьоҕун иннинэ быыбардааһыны ыытары наадалаабынан аҕаҕын дуо?

ЭЭХ **СУОХ**

наадата суоҕун сотон кэбис

Бюллетень дьигэ суоҕунан аҕыллар, өскөтүн онно тыллара иккиэн сотуллубут биитэр сотуллубакка хаалларыллыбыт буоллахтарына.

Бюллетеннар образецтарын болҕойон көр

Күнү быыбардааччы, муус устар 25 күнүгэр туһаайыллыах учаастаккар кэлэн референдум 4 ыйытыытыгар эппиэттэн 4 бюллетены толороуок (образецтары көр). Кабинаҕа киирэн нуораарбат иниттэн хаммык бюллетеннга «ээх» эбэтэр «суох» диэн хайаатын соторгун эрдэттэн билэн, быһааран кэлэргиҥ ордук.

Паспордаах эбэтэр бэйэҕин туоһулуур атын документаах кэлэргин умнума. Учаастактар сарсыарда 7 чаастан иннэҥ 10 часка диэри үлэлиэхтэрэ.

Президени өйүүбүн

Олохпут хайа да өртүнэн уларыйара биллибот ураты ыарахан кэмгэ тиийэн кэллибит. Охсуһуу салгыы тарҕанан, тэнийэн иҥэр буоллаҕына, иннэ-кэннэ биллибэт нэдэҥнэн умса анныыллыахпытын сөп.

Итиннэн кими да кут туохпун баҕарбаппын буолан баран, бу күннэрэ дьон санаата хайа диэки охторунан түөрэхпит толкөлөннөҕүнэ да көҥүлэ. Олохчо арааһы корбут кырдьаҕас киһи быыытынан эдэр уонна өрто саастаах дьоҥҥо сүбэлиэм этэ: өробүл күн референдумнаа хайаан да кыттыҥ.

Ельцин реформаны олус ыарахан усулуобуйаҕа ыытарын өйдүөх тустаахпыт. Эргэ уонна саҥа охсуһууларын өртөтүгэр бара турар суҥэ улэ-бинр өйүөххэ наада. Тоҕо диэтэххэ, биллиҥи кини быыастан туораатаҕына, барыы саҕалааһыныгар туора сотулуннаҕына, өссө улахан булкуур тахсыаҕа. Түөхтааҕар да мантан сэрэниэххэ.

Төрдүс ыйытыыга үгүстэр эппиэттэрэ— адъас чуолкай буоларыгар саарбахтаабаппын. ССКП күүһүн-уоҕун ыһыкта иллиҥнэ депутатыман талыллан хаалан баран баччаанта диэри «норуот итэҕэлин» илдьэ сылдьаччылартан уонна урукку общественнай тутулу тиирэрэр кэм наспытын өйдүөхтэрин баҕарбаппын, ол туһугар салгыы туруулаһаччылартан уратылар барыы «народнай депутаттары болдьох иннинэ быыбардааһын сөп» диэхтэрэ.

Уһуну-киэҥи саныыр дьоннор референдум боппуруоспарын икки бастакытыгар «суох» диэн тылы туора сотон, «ээх» диэни хаалларыахтара. Ол биллиҥи кэмнэ саамай сөптөөх, ыллыктаах эппиэт буолуоҕа.

Валериан ИВАНОВ.
Маган боһ.

Утарбытым даҕаны, утарыам даҕаны

Сэттэ уонтан тахса сыл олорбут үгүс сиэртибэнэн тутуллубут общественнай тутулбутун сирэн, биһиги дойдубутун калицыгы 10—15 сыл устата салайан кэлбит тойоттор уодаһынаах тангнаран биэриилэрин түмүгэр көлөһүнэҕиннэх капиталистическай тутулга киирэн эрэбит. Маннык кэмнэ политическай охсуһуу сытыытык барара сокуоннай.

Мин тус бэйэм хайдах куоластыахпыный? Бастакы уонна иккис ыйытыыларга «ээх» диэн тылы туора сотуом. Тоҕо диэтэххэ, Россия курдук элбэх национальностаах уонна олус ыһыллаҕас айтыраабыт дойдуну Ельцин курдук бинр кэмнэ дьаарай коммунист, атын кэмнэ дьаарай антикоммунист буола уларыйа охсор киһи салайыа суохтаах. Ити санаабын Президеннэн талыларыгар да эппитим. Ону биллиҥ да хатылыыбын.

Оттон иккис ыйытыыга тохтоотоххо, Президент уонна Правительство ыытар социальнай - экономическай политикаларын сөбүлэҥ, «элиэтэ икки сылга үгүгэйдик дьаһайан абыраан эрэҕит» диир киһи олус элбэх буолуо диэн саанабалыын.

Оттон үһүс ыйытыыга эппиэттиирбэр «суох» диэн тылы сотуом. Тоҕо диэтэххэ, Президент быыбара аны күһүн болдьоҕун иннинэ барара хайаан да наада. Ельцин эрэ Президеннэтэ сөп, онтон атын достойнай киһи суох диэн арай ситэ өйүн-санаатын тута илик оҕону эрэ албыныахха сөп.

Төрдүс ыйытыыга, кырдьык, ылбыкча эппиэттии охсорго ыарахан. Учугэйдик ырытан көрүөххэ, Манна депутаттарбытын көрсөрбүт, кэпсэтэрбит наада этэ. (Аҕааччыларга саната таарыйа эттэххэ, Россияҕа биһиги депутаппыт—урукку ССКП КК отделын сэбиэдиссэйэ А. В. Власов—**ред.**). Депутаттары сайалыы быыбардыыр наада диэтэхпитинэ, дойду үрдүнэн политическай охсуһуу дьа чахчы далааһынаахтык барыа, үгүс баай-дуол ыһыллыа диэн саныыбын. Онон депутатскай корпуһу оннуман хаалларар, салгыы үлэлэтэр эмиэ наада курдук.

Принципиальный боппуруоспарга мөкүөрү, бэйэ позициятын туруулаһан көмүскүү сатаабыны бирдиилээн дьоннор былаабы быдьаһыыларын курдук көрдөрө сатаабын политическай охсуһуу дьигиэх ис хоһоонун токурутуу буолар. Ол туһунан В. И. Ленин саамай сөпкө эппитэ эмиэ баар.

Иннокентий НЕУСТРОЕВ.

Хас биирдиибит кыттыыта быһаарыаҕа

Референдумнаа барбаппын диэн этиини, саарбахтыыр санааны хас да иннитэн иниттим. Киниларгэ быһаччы бинр баҕабын этэбин: бука диэн сыыстарыман, барыы ыытарбыт наада. Тоҕо диэтэххэ, бу референдум түмүгүттэн олохпут тута көнүө суоҕа буолан баран, бу быыбартан иннинэ сайдыыбыт түргэтээн иннэ улахан тутулуктааҕын өйдүөҕүн. Сатаатар биирк—төрдүс боппуруоска «сөп» диэммит авторитетын сүтэрбит, хал оторбут съезпитин ыһан, үөһэттэн аллараагына диэри бу сыл иннэн санга быыбардары ыытан салалтаҕа санга, эдэр, өйдөөх, специалист дьону таллахха эрэ мөккүөр уурайыан, олохпут туспуон өйдүөҕүн.

Оттон Президент туһунан саанаам маннык. «Оруһу туораан иҥэн аттарын уларыйаттар» диэн өс хоһоонун саныаҕын. Сэттэ уон сыл устата сатарыйбыт, ыһыллыбыт дойдуну бинр-икки сылынан сайыннара охсоору айдарымыаҕыҥ. Кэнниттэн критикалыыр, итэҕэйи булар чэпчэки, онно улахан өй наадата суох. В. Н. Ельцин уонна кини правительствота санга реформалары төһөлөөх утарсыыны, төбүүнү-хомуруйуну, куорҕаллаһыны, утары дьайыылары көрсөн олохчо киллэрэ сатыылларын көрө-билэ олоробут. Ол кэннэ барыы сыыһаныхалтыны барытын бинр киһиэхэ эрэ түһэрэ сатааһын—ситэ өйдөөбөт быыыы.

Иккис өртүнэн биһиэхэ, сахаларга, референдумнаа кыайтарыы, быыбардааччылар ситэ кыттыбакка быыбар түмүгэ суох буолуута өрдук охсуулаах буолуоҕа. Сыралаһан ылбыт суверенитеппыт, норуот быыыытынан иннинэ көскилбит атахтанар кутталлаах. Исстиҥнэкэ киирбит дьон ангардарыттан ордуга кыттан биэс уон бырыыһыантан кыра ордук куолаһы ылларыа эрэ «сөп» диэн эппиэт толору күүстээх буолуо. (Бу сурук бочуоннаа бэриллиэр диэри Конституционнай суут туһаайыллыах боппуруоска хаммык быһаарыыны ылыыра биллибэт этэ—**ред.**). Оччотугар аҕыйах да киһи куолаһа бүтүн Россия, сахалар дьылҕабытын быһаарыан сөп.

Бэйэҥ оҕоҥ-уруугуҥ, аймаҕыҥ дьылҕатыгар ыытанар буоллахпына—референдумнаа кыттыы. Оттон ким туох иҥэн куоластыыра бэйэтин көҥүлэ, кылаабынайа, куоластаа.

Иван ПОНОМАРЕВ.
Кидэжин.

СҮӨҺҮТЭ СУОХ БААҺЫНАЙ

ЭБЭТЭР БИИР БОППУРУОС ТУЛА ИККИ СЫЛ ЭТИРИКТЭҺИИ

Светлана Семеновна СМИРНИКОВА 1980 сылдаахха үрдүк үөрэҕи бүтэрбитэ. Онтон ыла үлэлээбит кэмин үгүс ертүү журналистикаҕа анаата. Оройуон хаһыатыгар үлэтин стаһа— тоҕус сыл. 1990 с. олунньуттан—«Саха олох» редакциятын экономикаҕа уонна социальнай боппуруостарга отдельын сэбиэдиссэйэ.

ЭТЭР ЭТТЭҒИНЭ...

Владимир Георгиевич Габышев өссө 1991 сыл күһүнүгэр оройуонтан биир бастаанан бааһынай хаһаайыстыбатын тэриэн регистрациялаппыта. Оттон адъас соторуутаҕыта диэри ньир-баатчы тутуспутунан олорон кэлбит Эрилик Эристин аатынан совхозка бу быһаарыныы оччолорто хорсун быһыыттан атыннык сыаналамматаҕа.

Хаһаайыстыба хамсаабакка олорор буолан, атыттарга курдук сүөһүгэ, атын да средстволарга үлэһиттэр условнай пайдара эрдэ диэн аҕыллыахтааҕар буолуох. Ол туһунан саная да оҕустарбаттара. Онон бастакынан бааһынайынан барбыт Габышев оту көтөспөккө хаһаайыстыбатын тэриммитинэн барар. Сир, ессуда анатан үлэтин бастаан сибиинньэ көрүүттэн саҕалыыр. Анаппыт 30 гектар ходуһатыттан нөкүө сыл сайыныгар 11 тонна оту ылар. Эҥ-сэмэҥ пайга сүөһү биэрэлларын кэтэһэр. Кэлин оттуур сиригэр дьоҕус сайылык дыэ туттар. Ссудатынан китайскай трактор, көлө муниьарын, охсорун атыылаһар. Базатын кэтэтинэр сыаллаах 1 мол. 600 тыс. солк. бырайыак оноготорор, күрүө остуолбаларын көрдөнэр, балэмнэр.

Тэриллиэҕиттэн 600 тыс. солк. ссуданы ылан туһанар. Күттүөннэх бородуукуоҥа оноһуллубат. Онон аастыт сылы 300 тыс. солк. ночоотоох тумүктүүр. Быйыл сыл бастакы кварталыгар 1,3 центнер эти туттарбыт. Кэтэҕэр, чаанньайыгар 1 ынахтаах. Онон дуоннаах үүт-ас да эрдэйиллибэт. Оттон-мантан хомуйсан 2 тонна үүтү туттарбыт. Эттиин-үүттүүн уопсайа 300 тыс. солк. бородуукуоҥаны оногордум диэн билиннэр. Итти тэриллиэҕиттэн аҕыйыта, отчуота да диэхха сөп. Былырыын ходуһата да аанньа үүммэтэх, 2 тонна оттоагыт.

Сүөһүтэ пайа суоҕун курдук суох. Ол иһин араас инстанцияларга үнсүү саҕаланар, буолан баран бүтэр үһүгэ биллибэт уньуктаах үһүн үнсүү-харсыы. Габышевна пайын биэрэр туһунан араас дьаһаллар күөппүйэлара да ону туоһулуур. Ол курдук, 1992 с. күлүн тутар 23 күнүнэҕи тыа хаһаайыстыбатын управленнетын оччотооҕу начальника С. И. Яковлев, итти сыл ыам ыйынааҕы 41 №-дээх оройуон дьаһалтатын баһылыга Н. С. Сивцев дьаһаллара, эмиэ итти сыл балаҕан ыйын 25 күнүнэҕи Хоптоҕо нэһилиэгин баһылыга А. А. Иванов дьаһала, аны быйыл ыам ыйынааҕы 41 №-дээх оройуон дьаһалтатын баһылыга Н. С. Сивцев дьаһаллара, эмиэ итти сыл балаҕан ыйын 25 күнүнэҕи Хоптоҕо нэһилиэгин баһылыга А. А. Иванов дьаһала, аны быйыл кулун тутар 15 күнүнэҕи Саха Республикатын Государственнай баайгадуолга, приватизацияҕа уонна антимонопольнай политикаҕа комитетын суруга. «Тус бэйэм быраабым, чэҥнэм дьыалата. Ол иһин туруулаһабын, көмөкүһэбин»,— диэн В. Г. Габышев тиһэҕэр аны редакцияҕа кэлэр. «Дьаһалы, уураахы, кырдьык, суруйбуттара, Михаэ сүөһүгэ пайбын биэрэр туһунан. Ол эрээри онтулара хайдах-туох туоларын ыйыталаһан, интэриэһиргээн көрбөт салайаатчылар буолан биэрдилэр»,—диэн мунатыйар. Этэр эттэҕинэ, эмиэ да сөп. Тута быһаарыллыбатах дьыала улам диригинир, уустутурар чинчилэннэ.

ДЬЫАЛА ИС ДЬИНГЭ

Миэстэҕэ аны туһаннаах табаарыстар хайдах быһааралларын кэтиэҕиҥ.

—Кырдьык, 1991 сыл күһүнүгэр сүөһүгэ пай заҕыллыа кэлиэ. Хотон эҥин суох диэн бэйэтэ да улаханнык туруорсубатаҕа. 1992 сыл сааһыгар пайын кыра сүөһүнэн, ыырэйиннэн аҕалын диэн аны бэйэтэ буолуммаппаҕа. Итти сыл бэс ыйын 6 күнүгэр пайга совхоз дирекциятын Баланьыанньата дьэ бүтэһиктээхтик биэрэргэнэр. Күһүнгэ диэри уһаттаран эмиэ ылбат. Күһүнүгэр кэлэн аны 80-ун аастыт аҕатыгар сүөһүнэн пай көрдөөн, онон олуйсан сүөһүтүн эмиэ аккаастыыр. Пайыгар собулэспэтэх ватыран. Кыстык кэллэҕэ ол. Сүөһүлэрэ совхоз хотонугар көрүллэн туралларын,—диир табаарыстыба директора Н. М. Старостин.

—Сүөһүлэрин бүтүн да кэлэн ылар кыахтаах. Туспа ылан бодьуустаҥ ыан, көрүөн, дьиҥэр, баҕарбат. Өссө арендаҕа биэрбит сирбитин тоттоору ыларга сананан эрэбит. Туох да бородуукуоҥаны биэрбэт, тугу да оногон таһаарбат кийиэхэ онтук дьаһал сөп,— нэһилиэк дьаһалтатын баһылыга А. А. Иванов лаппыйан биэрэр. Бэйэлэрэ да ыллар ханнык диэн ыксаан, ыктаран олорор дьон буолан биэрдилэр. Үнсүү, мөкүөр уһаабыта да салгыппыт.

Кырдьык, миэстэҕэ баһыынайдары туоратыахтааҕар буолуох, ньалларынан кэмэлдьэлэр эбит. Хоптоҕодо 7 баһыынай хаһаайыстыбата тэриллибит. Бэйэлэрэ ассоциацияланан, уопсай муниьах ыытар, туруорсуулларын, модьуйуулларын боротоҥуалуур, дьыала оногор буолан өссө күүһүрбүттэр, түмсүбүттэр. Нэһилиэк табаарыстыба салалтатыгар аадырыстаан 7 пуннаах уураах ылыммыттар, сүһүөхтэригэр туруохтарыгар диэри көмө, тирэх көрдөөн, тэрээһиннэригэр туруорсан. Онуоха хотонуттан, гараныттан саҕалаан техникаттар тиийэ усулуобуйалара көрүллэ сатаабыт. Барыта хайаан бирдэ быһаарыллан хаалыай. Саха баһыынай буолбуттарга, сүөһүлэрин отугар-маҥыгар кыбыттарбыттарга онко, комбикормга тиийэ уостиис үлэстэ олоররолор, арылаан кэбиспэтэхтэр. Баһыынайдар барыс сиргэ, сүөһүгэ пайдарын ылаттаабыттар. Пенсионердар, кырдьаҕастар эмиэ өлүүттэн-чаастан маппатахтар. Быыһыгар хомоохтор да баалдар эбит буолан баран, уопсай балаһыанньаны өйдөөн онтук олуйсубатахтар. Арай Габышев уоскуйбат, сөбүлэспэт өрүттэрин быһаартаран эрэ баран сүөһүтүн ылар былааннаах.

Олохтоох салалта өрүттэн адъас ыксаан, бара сатаан аутары усулуобуйаны оногорго күһэлдиэхтэрин умнубакка санаталлар. Ол курдук быйылгы кыстыкка Габышев сүөһүлэрин совхоз хотонугар уопсайга туруоралларыгар көрүү-харайыы иһин үлэһит хамаанын уонна отунмаһын, уутун-хаарын тиэлдиннэгэр ороскуоттарын төлөттөрөргө даҕаны барыах курдуктар. Оттон Габышев ону өйдүүр, утарсыбат. Кылаабынайа, атэрин курдук санаабытын, туруорумнутун ситиһиэн наада. Былаата, мөкүөрү төрөтүөх эрэ кэрэх. Саҕаланнаҕа, бүтэр үһүгэ суох бардаҕа ол.

СОКУОННАР, БАЛАҺЫАННЬАЛАР

Үбү-аһы уонна сири үллэстии ханна да аһара уустук. Ол хоптоҕодорго эмиэ сыһыаннаах. Ол да иһин итти Габышев курдуктар быраантарын, тиэстэрин туруулаһаллар, мөкүөллэр. Биллэн турар, маннык хас бирдии түбэлтэҕэ олус болҕомтолоохтук сыһыаннаһар наада. Сокуоннар-быт да эрдэлэр иэдэстэ суохтара ук биэрэргэ дылы. Билэ «сокуон хараҕа мэҥириэ төбөтүгэр дылы» диэллэриниэ бэйэ туһугар тартарыылаабын. Билэ-көрө охсор дьон ханна баҕарар бааллар. Бу да түгэн онуоха хабаннаах.

Совхозка пайы үллэстиини ылыаҕыҥ. Республика правительствота маныаха сыһыаннаах икки ураанты таһаарбыта. Маҥнайгы 198 №-дээх уураах 1992 сыл муус устар 24 күнүгэр, иккис— 235 №-дээх эмиэ бу дьыл ыам ыйын 27 күнүгэр тахсыталаабыттара. Совхозтар арахсыылара сүрүннээн онно ыйыллыбыт принциптэргэ олоҕуруохтаах. Ол эрээри уураахтарга дьыала сүрүн өрө, хайыэхата, уопсай баланьыанньа эрэ бэриллэр. Балаҥ рецепт суох. Олорго олоҕуран совхозтар бэйэлэрин усулуобуйаларыгар сөп түбэтиннэрэ сатаан быһаарыахтаах этиллэр. Онуоха бэйэлэриигэр баайы-дуолу үллэстэр Баланьыанньаларын биэрэрэ хаалтар. Ол аная комиссияларгa дьүүллэһиллэн баран уопсай муниьахха, эбэтэр делегаттар конференцияларыгар киирэн биэрэрэ хаалтаах. Сүрүн правовой, юридическай күүһэ диэн, дьэ, ол буолар. Эрилик Эристин аатынан совхозка бу Баланьыанньа эмиэ сүрүн докумуоннара. Сүөһүтэ, сиргэ пай онно олоҕуран бэриллэр.

Бастаны Баланьыанньалара 1992 сыл бэс ыйыгар оноһуллубут. Онуоччолорго совхоз дирекцията биэргэппит. Габышев, бастаны баһыынай, сүөһүгэ пайа дьэ маннык барбыт. Маныаха совхоз туох баар баайдуолу харчыга таһаарыллан, бирдии киһи өлүүтэ быһаарыллыбыт. Эмиэ харчынан пайга тоҕо кэлэ, центнер эҥ тиэхтээҕэ. Ол иһиэн баһыынайынан бараачылар уонна пенсионердар сүөһүгэ өлүүлэрэ. Маныаха үлэ ыстааба эмиэ аҕыллан төгүллэммит. Ол быыһыытыан Габышев совхозка үлэлэбит 8 сылыгар ынах сүөһүгэ 3 центнер 47 кг, кэргэнигэр 25 сыл стажтаахха 10 центнер 87 кг, оттон сылыгы пайыгар туһаайыаҕынан 2 центнер 83 кг уонна 8 центнер 86 кг этиэн (тыыннаах ыйаанынан) аҕыллыбыт. Атыыны эт тэхха, холбоон 5 сүөһүнү, 2 ыанаҕы, 2 тыһаҕаһы, 1 бороскуну биэрэргэ быһаарбыттар. Аҕата буоллаҕына пенсионердар өлүүлэриниэн (ыстаанан үчуоттаан) сүөһүгэ пайын ылбыт. Баайгадуолга пай иккис Баланьыанньата 1993 сыл тохсунньутугар совхоз конференциятыгар биэргэммит. Онуоха харчы индексациятын учуоттаан, пай өлүүтүгэр тиксэр харчы улаатан, кийлэ эккэ өлүүлэрэ, ол аата сүөһүгэ пайдара элбээн тахсыбыт. Дьэ, маны эрдэтээҕи ылбыттар хомнуулар, «Ангардас былырыын көнньүнэн өлүүлэрэ 130-са сүөһү буолбута, пенсионердарыгар өлүүлэбиттэрэ, ол кэнниэ пайга тиксин өлүүтэ хантан эбилларий?!» диэн соһуйаллар, эрдэтээҕи аҕыйыны саарбахтыыллар. «Пайы ылар дьон ахсаана аҕыйаан биэрдэҕэ, онон өлүү да улаатар» диэн аны салалта ортуттан быһааралларга эмиэ астыннарбат. Оччотооҕуга да, билигин да баайдаах-дуоллаах дьон хайдах аҕаллара бэйэлэрин көҥүллэрэ эрээри, кийи дэбигис өйдүү охсубат дьыалата тахсыбыт. Биир суол мөкүөр күоҕуйдэҕэ итти. Иккис өйдөспөт суол пенсионердар пайдарын аҕыйыта баар. Ону Габышев эмиэ тумнубат. Аҕатыгар, 30-тан тахса сыл стажтаах киһиэхэ, ону тэҥэ «оҕонньор баһыынайынан бараннан» диэн үлэһиттэргэ курдук толору пайы аахтарарга туруорсар. Кырдьык, оннук сорох уопсай балаһыанньаларга, сокуоннарга баар эрээри, миэстэҕэ, совхоз тохсунньутааҕы конференциятынан арыый атын Баланьыанньа оноһуллубут. Ол тутуһуллуохтаах. Маны тэҥэ оройуон баһыынайдарын уопсай муниьаҕар даҕаны итиннэ ордуктаах балаһыанньанан үлэлиир саастаах пенсионердар атыннык ыттаххэ, дьахталлар 55, эр дьон 60 саастарыгар диэри туһаллар диэн ыйыллыбыта, ураахтаммыта. Онон оройуонтан баар усулуобуйаттан көрөн сааһыгар эмиэ хаарчахтааһын баар. Ол тутуһа сатыыларыгар кийи омнуолуура суох. Дьиҥэр, Габышев, бу түбэлтэҕэ уопсай принциптэриниэн буолбатах, олохтоох балаһыанньанан салайтарара наада этэ. Ханнытын да иһин, миэстэҕэ, совхозка үрдүк орган (конференция) ураанта, кийи биэргэппит Баланьыанньата тутуһуллуохтаах.

ТҮМҮК ОННУГАР

Н. Г. Габышев үнсүүтүтэр редакция да бүтэннык инстанция буолбатах. Ол эрээри бу түбэлтэ оройуон ханнык баҕарар мунньугар, нэһилиэгэр тахсыталыыр. Баайга-дуолга пайы, өлүүнү аҕааһын оннук ыытыстылаах суол. Ол хас бириэмэтэ нэтэҕэр кийи, кийи ыытыата турар. Биир [illegible] да кийи туһугар [illegible] палыыр [illegible] сыаллаахтар. Оттон [illegible] күөр, хом саная [illegible] уостубат, салҥанар. [illegible] буола турар. Онтон [illegible] нньэхтик быыһанар [illegible] рецепт суоҕун [illegible] ньиэ, оҥоуу, түбэлтэ аҕыйыырыгар үлэлиир, туруулаһар наада. Кыра, бытархай боппуруос диэбэккэ, арахсыыга-үллэстиигэ иннадаах диэбэтэ барытын ыыпыктаан-чыгыктаан бэлэмнэнэллиэхтээх. Онуоха совхозка үлэлии сылдьар, хаһан эрэ колхоз саҕана эбэтэр совхозка үлэлээбит, кэлин пенсияҕа тахсыбыт, үлэтин тиһэх сылларыгар доруобуйата мөлтөх атын үлэҕэ кеспүт, ыалдьан барбыт, бэл диэтэр өлөн туораабыт ыытта толору учуоттана сатыахтаах.

Оттон юридическай күүстээх уопсай муниьах уураахтара, Баланьыанньалара кичэйэннэ үһүн кэмигэ үлэлиир, дьайар курдук оноһуллуохтаахтар, хараллыахтаахтар даҕаны. Уопсай муниьахтары хайдах быыһыллыахтык ыытар, куоластыы аҕыйыны чуолкайдыыр принциптэри эмиэ тобулунар сөп. Маныаха чуолкай балаһыанньа эмиэ наада, оттон суол буоллаҕына оноһуллуохтаах. Ол курдук, холобур, совхоз пайын аҕыйыга сүрүн оруоллаах, кэлин совхоз тохсунньутааҕы да конференциятын [illegible] ыытыыны ылбыт, оччолорго совхоз кылаабынай зоотехникынан үлэлэбит кэлин Хоптоҕодо баһыынай хаһаайыстыбатын ассоциациятын председателинэн былыбардаммыт С. И. Сергеев билигин кэлэн билиннэринэн, совхоз тохсунньу 3 күнүнэҕи конференцияҕа «сыыһатык-халтыытык ыытыллыбыт, юридическай күүһэ суох» үһү. Дьэ, оннук эмиэ баар...

Тоҕо да сыыһалааҕын-халтылааҕын иһин, Сокуонтан, Баланьыанньаҕа хаайтарар, онуоха бас бэриниэр сөп. Оннооҕор правовой государствоны тутабыт диир дойдубутугар суут-сокуон эрдэрдэ, үлэлээбэт диибит буолаа баран, сии баар сокуоннарга салайтаран, ону билиэн олордохпут. Оттон бу түбэлтэҕэ пайы аҕыйыга совхоз конференциятын уураанта, Баланьыанньата бүтэһиктээх. Миэстэҕэ да нэһилиэк салалтата онон салайтарара саамай сөп. Онуоха атын ханнык да экспертэтиин суох. Оттон Баланьыанньа сыыһатын, табатын бириэмэ кордөөн иһиэ. Кэмин көрөн уларытыылары да киллэрэр тоҕо табыллыбат буолуоҕ? Холобур, совхозка иккис Баланьыанньа оноһуллубут диэн. Сии эмиэ ол курдук улаатыйыан сөп. Ол эрээри наада эрэ диэтэххэ.

С. СМИРНИКОВА.

Статистика отделын иһитиннэриитэ

БЫЙЫЛГЫ БАСТАКЫ КВАРТАЛГА ХАЙДАХ ҮЛЭЛЭЭТИБИТ?

Биһиги оройуоннта бинир сылгы завода уонна 9 табаарыстыба баар. Кинилэр 9030 ынах сүөһүлээх-тэр. 6975 сылгылаахтар. Субу күннэргэ 1090 ынах төрөөтө, итиэ аспыт сылга тиэнэотэххэ 273-лаах ааҕыллыах. Искусственнай сиэмэлэбинэн, куолубутунан, умнуута хаалларбыт диэххэ сөп. Оройуон үрдүнэн баара-суоҕа 48 ынах, тиэнэ сиэмэлээнэ. Оттон Болтоноҕо, Мырылаҕа, Арылаахха бу үлэ олох даҕаны саҕалаах. Сыл ахсын ынаҕы уулаппарыы аҕыйаан иһэр. Үүтү-аһы ылыы эмиэ ол тэнгинэн сыллата тиэнэры түһэр. Быйыл бастакы квартал түмүгүнэн бинир ынахтан 135 эрэ кг үүт ыанна, итиэ аспыт сыллааҕытаабар 22 килограмынан ныра. Ол түмүгэр хаһаайыстыбалар 185 тонна үүтү ситэ ыаҕанна иһэллэр. Арай чыаппараалар уонна толоонноор аспыт сыллааҕар 21 тоннаҕынан элбэҕи ыатылар. Кыстык алта ыйын устатыгар оройуон үрдүнэн хас бириинин ынахтан 275 кг үүт ыаммыт эбит буоллаҕына, итиэ кордоруу хөлөйдөргө 334, чыаппарааларгa 381, толоонноргo 406, мыҥдаҕаайыларга 533 кг тэҥ. Оттон болтоноолор 174, хонтоҕолор 160 эрэ кг үүтү ыан кварталы түмүктээтилэр.

Оройуон үрдүнэн государствоҕа 351 тонна үүт туттарылынна. Итиэннэ 19,2 бырыһыана баанынай хаһаайыстыбаларыгар тиэстэр. Онон контрактация дуогабарын баара-суоҕа 49,7 бырыһыан толорбут. Туттарыллыбыт үүт квитанциялара бириэмэтигэр кинрбэттэр. Мырылаар үүттэрин-астарын эт-үүт комбинатыгар туттарбакка бэйэлэрэ дьаһаныахтаах этилэр да, күлүн тутарга бинир даҕаны квитанциилэрэ киллэрбэтилэр. Онон табаарыстыба туттарбыт 140, чаанныайдар 7, баанынай хаһаайыстыбалара 24 центнер үүттэрэ уонна «Хадаар» табаарыстыба туттарбыт 180 центнер эрэ бастакы квартал түмүгэр кинрбэккэ республикаҕа отчуоттанна. Государствоҕа туттарбыт үүттэригэр уонна эттэригэр компенсация ыалдьыттарын бэрт үчүгэйдик биллэлэр, оттон отчуоту түһэрэллэрин тоҕо эрэ умналлар. Бу икки боппуруос бэйэ-бэйэлэриттэн сибээстэхтэрин быһыытынан, иниэкитин квитанцияны бириэмэтигэр киллэрбэт түбэлтэлэригэр, компенсация түһүнан кэмэстин барыа суох туоктаах. Онуу райфинотдел эмиэ кытаанахтык тутуһуон иннэ.

Ыныах тороохүнэ аҕыйаҕа, үүт ыамын намыһаҕа государствоны кытта ахсаанка улахаммык охсор. Кварталлааҕы быаланнарын хонтоҕолор, чыаппараалар, мырылаалар аҥарын даҕаны кыайбатылар, оттон болтоноолор 27,9 эрэ бырыһыанын толорбуттар. Аспыт сылга оройуон 582 тонна үүтү туттарбыт эбит буоллаҕына, быйылгыта 210 тоннаннан кыра. Үүт сыата оройуон үрдүнэн 3,8 бырыһыанна тэҥ. Итиэ куйаҕана суох курдук. Өссө сорох хаһаайыстыбаларга итиннээгэр ордук. Холобур, Бахаайыстыбаларга итиннээгэр ордук. Холобур, Бахаайыстыбаларга итиннээгэр ордук. Холобур, Бахаайыстыбаларга итиннээгэр ордук. Холобур, Мырылаҕа 4,13 бырыһыанна тэҥнэһэр. Хонтоҕолор бастакы кварталга 174 центнер үүтү туттарбыттара сыата намыһаҕынан 154 эрэ центнерэ быыстан сыата намыһаҕынан 154 эрэ центнерэ быыстан сыата намыһаҕынан 154 эрэ центнерэ быыстан сыата намыһаҕынан 154 эрэ центнерэ быыстан сыата 3,8 бырыһыан эбитэ буоллар, компенсацияны киллэрэн туран, 182 тыс. солк. эбин аахсыа этилэр. Иниэкитин итиннэ учуоттуохха.

Кыстык алта ыйыгар государствоҕа 1474 тонна үүт туттарылынна. Итиэ аспыт кыстык туһаннаах кэмнэрдэрэ 441 тоннаннан аҕыйах. Баанынай хаһаайыстыбаларыгар 217 тонна эти туттардылар. Хайахсыттар бастакы кварталлааҕы былаанныарын 11,5 тоннаннан аһардылар. Онон оройуон үрдүнэн 726 тонна эт туттарыллан, контрактация дуогабара 87,9 бырыһыан туоллар. От аһылык кэмчитинэн, государствоҕа туттарыллыбыт сүөһү орто ыйаанына олус намыһах, баара-суоҕа 280 кг тэҥнэстэ. Ордук мөлтөх туруктаах сүөһүлэрдэр хонтоҕолор уонна хадаардар туттардылар. «Хадаар» табаарыстыба туттарбыт сүөһүтэ стандарка 100 бырыһыан эппиэттэһэбит.

Кыстык ыйдарыгар 276 ынах сүөһү, 74 сылгы туһата суох өлүү. Итиэннэ быйылгы сылга киирэн баран 83 ынах сүөһү, 26 сылгы сүтүктэннибит.

Быйыл оройуон хаһаайыстыбалара туорахтаах культуралары 3166, сүөһү аһылыгын 2600 гектаргa ыаһыахтаахтар, онуоха сөп буолар сизма баар. Ыһыы үлэтигэр туттуллуохтаах техника 70 эрэ быыстарыгар үлэлиир туруктаах, тыа хаһаайыстыбатын холбоһор техникаларынан хаачыллыы туруга быстар куйаҕан. Хадаар уонна Хонтоҕо тракторларын аҥарын кэриэ сүүрбөт. Бу дьылга киирэн баран хаһаайыстыбалар 520 тонна дизельнай оттуну, 310 тонна бензини ороскуоттаатылар. Муус устар 1 күнүнээҕи туругунан 359 тонна дизельнай оттук, 257 тонна бензин сиппаастаахпыт. Итиэ, биллэн турар, олус кыра.

Оройуон дьаһалтатынан барыта 894 чилиэннэх 180 баанынай хаһаайыстыбаҕа регистрацияланна. Кинилэр бас билиилэриигэр киллэрэн туран, 12368 гектар сир сиһиарылынна. Итиэннэ 2768 гектара баанына, 8933 гектара ходуһа уонна жииччэрэг. Хас биирдии дуунаҕа ортотунан үйэ-саас тухары бас билиилэриигэр 10,77 гектар сир тиксэр.

Бастаны кварталга оройуон үрдүнэн государственнай капитальнай үгүү суотугар 2,9 мөл. солк. суумалаах сүрүн фондалар олохтоох киллэрилиннилэр. Итиэ барыта тутуутаа 1991 сылтан саҕаламмыт сменаҕа 0,15 тонна кыамталаах Мыҥдаҕаайытаабы арыы сыыҥар ороскуоттанна. Сыл үс ыйыгар оройуон үрдүнэн 47,7 мөл. солк. суумалаах капитальнай үбүлээбин туһанылынна. Итиэннэ аспыт сыл туһаннаах кэмигэр тэҥнэстэххэ 2,8 төгүл элбэх. Уопсай ороскуоттаммыт үлэтин киниэммит үбүлээбин суотугар 45,1 мөл. солк. (94,5 бырыһыана), ол иһиттэн оройуоннааҥы капитальнай тутуу управлениетын сакаатынан 20,2 мөл. солк. туһаҕа турда. Тутар-таҥар тэриллэлэр 30,8 мөл. солк. үлэни толордулар, итиэ иһиттэн бэйэлэрин күүстэриннэн 29,2 мөл. солк. «Якутагропромстрой» акционерный общество мелиорация» холбоһук ПМК-та (И. Н. Мишкин) 13,4, «Якутсельстрой» ПМК-та (Г. И. Адамов) 0,8, «Якутагропромстрой» акционерный общество дьоҕус предприятиета (И. Н. Аммосов) 0,6, «Ньиҥьэлэ» кооператив (Аупов) 1,8 мөл. солк. үлэни толордулар. Бастаны кварталтаа «Мугудай» сылгы завода (И. А. Пинигин) бэйэтин үбүлээбинэн базаны тутуутаа 195 тыс. солк. эт-үүт оройуоннааҕы комбината (С. И. Яковлев) ыспылаат тутуутугар 2 мөл. солк., «Агропромстрой» МПМК-та (И. Н. Корякин) оборудование атыылаһыытыгар 342 тыс. солк. ороскуоттаатылар.

Үс ый устата нэһилиэнньэҕэ 16722 тыс. солк. толобүрдэх өссө онохулунна, итиэ иһиттэн олохдьаҕах өнөтө 44 бырыһыанын ылар. Оройуон үрдүнэн 410,1 мөл. солк. табаар уонна аҥылык бородуукталаргa атыыламмыт. Итиэ иһиттэн бородуукталарга 42,8 бырыһыанытаар тэҥ. Хас биирдии киһиэхэ 8879 солк. бородуукта атыыламмыт. Бу ый 1 күнүнээҕи туругунан оройуоннга 509,5 мөл. солк. табаар сапааҕа баар.

Сыана промышленнай табаардарга уонна аҥылык бородуукталарыгар үрдүү турар. Бу дьыл тохсунньу ыйыгар тэҥнэстэххэ үүнээйи арыыта 30, саахар 50, карамель кэмпиэт 102 солк. ыраатта. Үрдүк суортаах чэй 400 солкуобайтан 1800 солк., 1 литр водка 900 солкуобайтан 2550 солк. тиийдэ. Аспыт сыл бүтүүтүгэр дотацияларынан ыныах арыытын килограммын 318 солк. атыыласпыппыт, муус устарга маҕаһыыннга 1170 солк. атыыламмыт. Бинир устуука шифер 109 солкуобайтан 400 солк. (3,7 төгүл) тиийдэ.

Хамнас боппуруоһа дьоҥу барыларын интэриэһиргэтэр. Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин кыайааҕы орто хамнастара 22794, «Агроснабка» 40630, тыа хаһаайыстыбатын управленнеттэрэ 34455 солк. тэҥнэстэ. Оттон нэһилиэнньэни хаачыйар тэриллэлэргэ: райпотребсоюзка 42212, дьиэ-уот уонна коммунальнай хаһаайыстыба холбоһугар 27092 солк. буоллар. Промышленнай тэриллэлэртэн саамай кыра хамнаҕы маҥа тэҥастылар акционерный общество үлэһиттэрэ ылаллар—22357 солк. аахсаллар. Оройуон дьаһалтатын үлэһиттэрин хамнастара 1992 сылтан 4,5 төгүл улаатта, ортотунан 46505 солк. ылаллар. Нэһилиэктэр Сэбиэттэриин киллэрэн туран, райсовет үлэһиттэрин орто хамнастара 41190 солк. тэҥнэһэр. Тутар-таҥар тэриллэлэртэн кыра хамнаҕы хаһаайыстыбалар инин ардыларыгаҕы дьоҕус предприятие үлэһиттэрэ ылаллар—18697 солк., «Якутсельстрой» ПМК-тыгар 29786 солк. аахсаллар. Атыыннаһыгыттэн дьарыктанар предприятиеларбыт, биирдиилэн коммерсаннарбыт талбыттарынан сыаналаны үрдэтэннэр, дьон хаманаан хаалыыллар. Онон хамнас тоҕо даҕаны үрдээбитин иннин, балаҥнаныыбыт өтөрүөн коммот туруктаах.

Бастаан тутуунан дьарыктанар 5 кооператив тэриллибиттэн үстэрэ ыһыллыбыт. Биллиэн «Чульман» уонна «Ньиҥьэлэ» кооперативтэр эрэ үлэлиллэр. Дьоҕус предприятиелар ахсаннарга 10-га тиийдэ. Массыынаны өрөмүөнүүр «Бытехника» үлэтин саҥа саҕалаан эрэр. «АДС» (салайаччы С. С. Дьячковский), «КВН» (салайаччы В. Н. Кривошапкин) баччаҥҥа диэрэ отчуоту түһэрэр түбүнан тоболорун үлэлэппэккэ хаалдылар, кинилэр соҕуоҕа дьарыктарын күүлэт буоллаттарына, сөптөөх түмүгү оногостоллоро наада.

Варвара ПЕРМЯКОВА,
статистика оройуоннааҥы отделын начальника.

Ах, соломо салаанэ, онуоха эбии өссө оруоһабай өгнөөх—1993 сыл сааһа-сайына сезонҥа аналлаах коллекциятыгар Кристина Лакруа көрдөрбүт романтическай костюмун сүрүн чааһа.

ФБА—РИТА—ССТА.

● БУ—ИНТЭРИЭЬИНЭЙ

ЧУРАПЧЫ ТУҺУНАН УОС НОМОҔО

Уон ахсыс үйэ отутус сыалларын эргин таҥара дьэтин туттараары аккылгай кэлбит. Оччолорго баара-суоҕа үс ыаа олороро үһү. Норуот номоҕуттан сылыктаатахха биллиэн «Маарыкчаан» юнуотеатр, военномат уонна Бродвинов олорор томтордорун үс бөдөргө хоолообуттар. Онон быларгы аата Үс бөдөрдээх диэн эбит. Билиҥи Чурапчы эбэтин онуугар урут Моҕойдоохтор диэн үс нуолдьаҕа эбитэ үһү. Оруобуна итиэ кэмнэ аҥкылгай тутууну хаана ыыттарыахха сөптөөҕүн көрдөөн биллиҥи таҥара дьэтин тооторугар тиийбит. Онно аанын үрдүгэр чарапчылаах соҕотох балаҕаннаах дьаданы ыал олорбуттар. Аккыырай ол дьонтон бу сир аатын ыйыталыгар өйдөөбөккөлөр, итиэ аан чарапчытын ыйыттаҕа диэн саныыллар, «чарапчы, чарапчы» диэбиттэр. Онон аккыырай доҕумуонуттар, сурутар-бичигэр «Чурапчы» диэн киллэрбит буоллуон сөп. Бу номоҕу Баллыысна Сивцэв кэпсээн турар.

Саха сиригэр эдэр саҥыгар ОГПУ үлэһитинэн калбит, кэлин Саха сиригэр көмүс хостоохунун биллэр ветерана буолбут Н. С. Гуревич «Чурапча—второй Москва на девяти холмах» диэн-диэн эл боҕо кэпсиирэ. Кини этэриинэн, Чурапчы диэн аат Саха сиригэр көмүһү хостоохун сайдыытын кытта ыкса сибээстээх эбит. Отутус сыллар саҕаланыыларыгар Аллах Үүнүгэ кыһыл көмүс бириискэлэрэ аһаллыбыттар. Онно тиийэн байар-тайар баҕалаах көмүһү сууйаччылар сабаска соҕуулаах сатыы Чурапчынан аһаллара үһү. Аны эдэх киһилээх хаайыылаахтар бөлөхтөрүн конвойдаан илдьэллэриигэр биниги салгыныгыттан таарыйбанка эрэ буолбаттар эбит. Итиэ кэмнэ Охотскай бөрөбиэстэн Аллах Үүн бириискэтигэр колхозтар көлөөн таһаҕаны таһыылара саҕаламмыта. Кинилэр эмиэ Чурапчыга хонноөрөөн аһаллара. Алдан өрүс салааларын бириискэлэриттэн байбыт-тайбыт көмүһү сууйаччылар дойдулаары Дьокуускайга айаннаныллларыгар «Иннис Москваны» быһа ааспаттара үһү, ардыгар, хаартыга сүүйтэрэн бириискэлэригэр төттөрү тоннөллөрө эмиэ баар эбит.

Итинник дьонтон бириискэҕэ тиийдэхтэриэ табаарыстара хантан уонна тоҕо төннүбүттэрин сурастахтарына «Из Чурапчи вплухи» эбэтэр «на второй Москвы» диэн хоруйдуулларга үһү. «Якутзолото» ветеранын итиэ кэпсээннэрэ 60-тан эрэ тахса сыллааҕыта биниги олохпутутар баар чахчылар. Итиэ курдук Чурапчы Саха сирин сайдыытын кытта ыкса сибээстээҕэ уонна оччотоҕоҕу нууччалар, сахалар, атын да омуктар итинник ааастаан аттаан кэпсэтэллэр, хардарыта өйдөһөллөр эбит диэн киэн тутаҕын.

Биниги колуонэ ыччат былыргы историческай номохтору билиэн-көрүөн наада.

Афанасий ЗАХАРОВ,
сэрии, үлэ ветерана.

ХОЛОНОН КӨРУУ

«Саҥа олох» хаһыакка оройуон бинир биллэр сүүрүгэ Гаврил Егоров аты кытта сырсыахтааҕын туһунан маҥыйаалар хаста даҕаны бөчөҥнэтиллэр. Дьиэнэн, бу дьон интэриэһин тардар күрэхтэбин.

Муус устар 11 күнүгэр Хадаар нэһилиэгин Үрүн Күөл бөһүөлэгин олохтоохторо Самнаҕайдаахха тоҕуоруустулар. Итиэ күн Гаврил Егоров аты кытта ким-кэлин түстүһүүтүгэр бойотин ыаҕын холонон дьонтуар-сэргэтигэр көрдөрдө, күн-дьыл кубулҕата даҕаны тохтолото.

Мустубут дьон күн-дьаа кэпсэтиллэр, мөккүөннэр, хайалара кыайыахтааҕын ырытыаллар. Кинилэр саныыларынан биллиэн даҕаны хайдыыллыахтаах.

Старт күнүс 3 чаастан бэриллиэ. Ат 5, оттон кийи 9 км сиргэ сүүрүөхтээхтэр. Көрөөччүлэр ботур-этир кэпсэтэ-кэпсэтэ тыыммат да кэриэтэ кэтиналэр. Аты Николай Лукин сүүрэр. Биэтэнэ Гаврил эрэдлээхтик бастаан таҕыста, кини бириэмэтэ 10 мүн. 30 сек. Оттон ат бириэмэтэ—12 мүн. 45 сек.

Гаврил аты кыайан ыалдьааччыларын улаханнык үөрдэ, ханнылэргэ сайынгы улахан күрэхтэбинтэ эрэл ыныын сахта. Хадаар кырдьаҕастара Уот Байыыһан курдук атаҕынан кыаанар киһи лэх одьуулуунар бу күрэхтэбинэ киллэ хаан көбүлүөхтэрэ, өссө ыаллар буоллаҕына республика да таҥымыгар тиийэ эстафетаны салгыахтара диэн эрэл саныаахтар эбит.

Василий ОСИПОВ.

Бородууксуйаларга—саҥа сыаналар

Саха Республикатын Правительствотын бу дьыл кулун тутар 24 күнүнээҕи 112 №-дээх уураах-ааҕынан сүөһүгэ уонна кэнниттэн ылыллар бородууксуйаларга саҥа атыылаһыллар сыаналар бигэргэнилэр.

Ол курдук, ынах сүөһүгэ мунутуур атыылаһыллар сыаналар (тыыннаах ыйаах-ыынынан) 1 тоннатыгар үрдүк уойуулаахха 281095 солк., сибиннньэҕэ (бастаны категориялаахха) 346758 солк. быһыылынна. Оттон бастакы категориялаах биригэр диэри сааскаах уонна биириттэн үһүгэр диэри сааскаах тыйга 245489 солк. атыылаһыллар сыана олохтоно (1 тонна тыыннаах ыйаах-ыынынан).

Эт атыылаһыллар сыаналара (1 тоннатыгар): ынах этигэр үрдүк уойуулаахха—615600 солк., сылгы этигэр (1 категориялаахха)—384480 солк., уубаа этигэр—461520 солк., сибиннньэ этигэр (1 категориялаахха) — 525940 солк.

Үүнкэ мунутуур атыылаһыллар сыаналар (ГОСТ 13624-70) 1 тоннатыгар: бастакы суортааҕар—52000 солк., иккис суортааҕар—46830 солк., суорда, тутуһуллубатахха —36300 солк., 10 бырыыбаннаах сыалаах чочеҕейгэ 1 киилэтигэр—155 солк. Суордун быһаарбака эрэ нэйилэнньэттэн тутуллар үүнкэ II суортаах үүт сыанатынан төлөнөр. Атыылаһар мунутуур оҥоһуллубут ынах арыытыгар (1 киилэтигэр): үрдүк суортаахха 1470 солк., I суортаахха 1400 солк. мунутуур атыылаһар сыаналар быһыылынылар.

Уураах туһунан сиһилии «Саха сирэ» хаһыат бу дьыл муус устар 15 күнүнээҕи 71 №-тэн билсиэххэ сөп.

СПОРТ

ХАЙЫҺАРДАР ДАЙДЫЛАР

Оройуон оскуолаларын хайыһарга күрэхтэһиилэрэ муус устар 10—11 күннэригэр Кытаанахха буолан аста. Онно 5 оскуолаттан толору, 2 оскуолаттан (Арылаах, Хайахсыт) ситэтэ суох састаантаах хамаандалар кыттыылар.

Бастакы күн классическай ньымаҥынан сүүрдүлэр. Күүтүллүбүтүн курдук кыайыы ийин күүстээх састаантаах Кытаанах уонна Чакыр оскуолалара хатастылар. Хайахсыт оскуолатын үөрэнээччилэрэ куһаҕана суохтук кытыннылар.

Бастакы күннээҕи күрэхтэһиигэ уолаттар 5, 10, кыргыттар 3,5 км сүүрдүлэр. Кыра уолаттар 5 км күрэхтэһиилэригэр чакырдар аҥардастыы аатырдылар. Олег Сивцев 19 мүн. 17 сек., Коста Старостин 20 мүн. 15 сек., Стена Митин 20 мүн. 37 сек. кэллилэр. Кыргыттар 3 км сүүрүүлэригэр Аня Данилова (Чакыр) 14 мүн. 7 сек. кордордо. Даша Соловьева, Аня Митина кыраная хааллылар. Улахан кыргыттар 5 км күрэхтэһиилэрэ интэриэйи тарта. Оройуон сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэннэрэ үс бириистээх миэстэни ыланнылар. Кытаанах орто оскуолатын XI кылааһын үөрэнээччитэ Тоня Чепалова 20 мүн. 02 сек. фиништээтэ.

Уолаттар 10 км дистанцияҕа сүүрүүлэрэ бипир туспа интэриэйи тарта. Вася Андреев бастаата, Женя Коркин иккис буолла (иккиэн кытаанахтар), киниэхтэй бөрт кыраная хаалан Вася Адамов (Чакыр) үһүс таҕыста. Кини бастакы эргиирэ хайыһарын торуоскатын алдьатан моһуогурда.

Күрэхтэһии иккис күнүгэр уолаттарга уонна кыргыттарга эстафета буолла. Кыргыттар 3—2—2—3 км эстафеталарыгар Кытаанах уонна Чакыр оскуолаларын икки ардыларыгар улахан хатыҥыы буолла. Бастаны этапка В. Миронова (Кытаанах) 13 сек. урутаан кэллэ, кинини Д. Соловьева салҕаата. Ол кэнниттэн барбыт Чакыр оскуолатын үөрэнээччитэ Маша Митина кыһыйан-абаран туран тэтимнээхтик эҥирэппитэ уонна ситэн кэлэн М. Тарасованы кытаанахтары кытта даҕаны ыытта. Бу этапка Тарасова Кытаанах хайыһардьытын Ася Собаниназы 1 мүн. 16 сек. бырахта. Түмүктүүр этапка Сарҥы Тарасованы Кытаанахтан Тоня Чепалова эҥирэтэн балачча чугаһатта. Онон дистанцияларын чакырдар 44 мүн. 2 сек. түмүктээн бастаан тахсаллар, кытаанахтар 19 сек. хаалаллар.

Уолаттар 5—3—3—5 км эстафеталарыгар бастакы этапка Кытаанахтан Женя Коркин бастакынан уунньаран кэлэр, кинини Саша Терютин салгыыр. Онтон Олег Сивцев (Чакыр) 6 сек. буолан баран стартыыр, ол кэнниттэн 39 сек. хаалан Кеша Протасов (Хайахсыт) түһүнэр. Эрчимнээхтик аннынан Олег кытаанахтар Терютиннарын ситэр уонна анньыыбан барар. Үһүс этапка аны чакырдар 1 мүн. 57 сек. урут бараллар. Кытаанахтарга аны хайахсыттар олорсо түһэллэр. Үһүс этапка Чакыр хайыһардьыта К. Старостин таҥы-быа куотар, кытаанахтар уолларын Ганя Прудецкай (Хайахсыт) ситэн аах. Төрдүс этапка биэриитигэр 1 мүн. 3 сек. «хачайдаан» урут тахсар. Икки кэнники этапка хаҥыылааһын ньыматынан тэбии балаһыанньанан көҥүлэнэр. Чакыртан В. Адамов ыраҕынан бастаан сылдьар уонна дистанциятын 17 мүн. 13 сек. түмүктүүр-Арчан Митнин (Хайахсыт) оройуон чемпиона Вася Андреев (Кытаанах) эккирэтэн балачча чугаһатар. Эстафетаны чакырдар 58 мүн. 48 сек. түмүктээн эрэллээхтик баастыыллар, иккиһи хайахсыттар, үсүһү кытаанахтар ылаллар.

Уопсай түмүккэ чакырдар бастаатылар, кытаанахтар иккис, чурапчылар үһүс буоллулар. Итэҕэс састаантаах хамаандалаах хайахсыттар төрдүскэ таҕыстылар.

Кыайыылаахтар үөрэх управлениетын Бочуотунай грамотатынан, аналлаах бириистэриннэн наҕараадаланнылар.

Иван ПОПОВ,
Аркадий ДОРОФЕЕВ.

Төлөй оскуолатыгар оройуон географиялаах учууталларын семинара буолан аста. Ону олохтоохтор үрдүк таҥыннаахтык тэрийдилэр. Директор Н. М. Климов оскуола иннин былаанарын биллиннэрдэ, учуутал В. Н. Абрамов алтыс кылааска уруок ыытта. Оҕолор «Дьиктиллэр хонууларыгар» оонньуу-оонньуу «Гидросфера» диэн теманы үөрэттилэр.

Владимир Николаевич тордус сылын үлэлиир. Кини кыра учаастак оскуолатыгар солбуллубат киһи, байэтин предметын таһынан саахымакка, остуол теннисигэр секциялары үлэлэтэр, хаартыскаҕа үһүлэр, үнкүүлүүр. Атын сэдах идэтинэн чуучула оҥоруу буолар. Кабинетын айылҕаны кытта дьуоралаан оҥорбута эмиэ кэрэхсэбиллээх.

Маны таһынан М. Н. Смирникова «Саха иннитэрэ» диэн уруогар сыыппыбыт. Уруок ситиспэтэ. Ол гынан баран ыраа буоллаҕына итэ харчы-бөрилэр.

Чурапчы сэлиэнньэтин администрацията.

x x x

Чурапчы сельсоветын испиһэгинэн олунньу ыйтан ыла оттук мас киллэртэрэн баран төлүү илик дьон ол атыытын бу ыл 30 күнүгэр диэри лесопункт бухгалтерыгар киллэрэргитигэр.

Лесопункт администрацията.

x x x

Билигин оройуонтан олорор сэрии кэмиэҕи оборуу, 1930—1932 сс. төрөөх дьону, муус устар 27 күнүгэр сарсыарда 10 чааска Чурапчы сэлиэнньэтигэр «Маарыкчаан» кинотеатрта чэлгэтиилэр сорох бопуруостарын тула кэпсэтиигэ ыытарбыт.

Көҕүлүүр болох.

ОҦОНУ ИННИ

Төлөйдөртөн астынныбыт

Іннилээхтик барда.

Төлөйдөр эдэр учуутал В. Н. Абрамов үлэтин түмэн көрдөрүүлэрэ оскуола бөйэтин «сирэйин» кытта арыйда. Педколлектив оҕону айылҕаҕа чугаһатар сахалыы интэргэ хайыеха ылымыт. Уол оҕону иннигэ эмиэ уратылаахтар. Алта уонаҕыс оҕотон бөҕис-сэттис кылаастар 22 үөрэнээччи уолаттара үнкүү ансамбльлыгар сылдьаллар, үс бырааттыы Смирниковтар, Юра Абрамов ыллыылар, бокс, теннис, дуоһат секцияларыгар дьарыктаналлар.

Бу дьоҕус коллектив бөйэтин суолун булуммуттан үөрдүбүт.

Любовь ПАХОМОВА,
оройуон географ учууталларын методическай холбоһуктун салайаччыта.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Чурапчы сэлиэнньэтин үһүттэн алтатыгар диэри саастаах детсадка сылдьыбат оҕолоох ыалларыгар эбии төлөбүр харчы бэриллэр. Онуоха төрөппүттэр тохсунньуталаах, олунньуталаах, кулун тутардаах хамнастарын, ону тэҥэ ийэ, улаатыбат буоллаҕына, олорорун туһунуур ыҥырааппалара көрдөнүллэр.

Дохуот бипир киһиэхэ тиксэрэ 13500 солкуобайтан ыра буоллаҕына итэ харчы-бөрилэр.

Чурапчы сэлиэнньэтин администрацията.

x x x

Чурапчы сельсоветын испиһэгинэн олунньу ыйтан ыла оттук мас киллэртэрэн баран төлүү илик дьон ол атыытын бу ыл 30 күнүгэр диэри лесопункт бухгалтерыгар киллэрэргитигэр.

Лесопункт администрацията.

x x x

Билигин оройуонтан олорор сэрии кэмиэҕи оборуу, 1930—1932 сс. төрөөх дьону, муус устар 27 күнүгэр сарсыарда 10 чааска Чурапчы сэлиэнньэтигэр «Маарыкчаан» кинотеатрта чэлгэтиилэр сорох бопуруостарын тула кэпсэтиигэ ыытарбыт.

Көҕүлүүр болох.

Бүтүн Россиятаабы референдум учаастактардаабы комиссияларыгар уларытыылары киллэрии

Народнай депутаттар оройуоннаабы Сэбиэттэрин Бүтүн Россиятаабы референдуму ыытар учаастактардаабы комиссиялар тустарынан 1993 с. муус устар 2 күнүнээҕи быһаарыытыгар маннык уларытыылары киллэрэргэ:

13 №-дээх ХАЙАХСЫТТААҺЫ УЧААСТАККА

Филиппов Михаил Александрович—рабочай, оскуола үлэһиттэрин коллективыттан, председатель.

Никонов Дмитрий Семенович—пенсиэнэр, ветеран сэбиэттэриттэн, чилиэн.

25 №-дээх ЧАРАҤНААҺЫ УЧААСТАККА

Константинова Екатерина Владимировна—учуутал, Чурапчы орто оскуолатын үлэһиттэрин коллективыттан, секретарь. (Бу учаастаатаабы комиссиятын Попова М. Н. аахсыллар бириччиннэхэн босхолонор).

26 №-дээх ЧУРАПЧЫТААҺЫ УЧААСТАККА

Баранникова Марфа Егоровна—кассир, райпотребсоюз коллективыттан, чилиэн. (Бу учаастактаабы комиссиятын Карпова И. Г., оройуоннаабы быыбар комиссиятын чилиэнэ буоларынан, босхолонор).

27 №-дээх НОВГОРОДОВТААҺЫ УЧААСТАККА

Попов Иван Васильевич—рабочай, оҕо спортивнай оскуолатын үлэһиттэрин коллективыттан, председатель. (Бу учаастактаабы комиссиятын Каженкина Е. М., оройуоннаабы быыбар комиссиятын чилиэнэ буоларынан, босхолонор).

Дьячковская Матрена Дмитриевна—учуутал, оҕо спортивнай оскуолатын үлэһиттэрин коллективыттан, председатели солбуйаччы. (Бу учаастактаабы комиссиятын Постникова О. И. аахсыллар бириччиннэхэн босхолонор).

Филиппова Зоя Дмитриевна—атыылаччы, оҕо спортивнай оскуолатын үлэһиттэрин коллективыттан, чилиэн.

А. ЗАХАРОВ,
райсовет председателэ.

Чуолкайдааһын

Оройуоннаа Бүтүн Россиятаабы референдуму ыытыы дьаһалларын туһунан райсовет кыра сэбиэтин быһаарыытыгар оройуоннаабы быыбар комиссиятын саастаабыгар райсовет үлэһиттэрин алҕастарынан «Саввин И. М.» диэн суруллубутун «Саввин Р. М.» диэн кэннэрэн ааҕыллыахтаах.

Райсовет кыра сэбиэтэ.

АТЫЫЛЫЫБЫН

Т-25 тракторы. Атыылаһыан баҕалаахтар Нуораҕанаҕа 23-750 телефонҥа Лонгинов Иннокентий Иннокентьевичка эрийэргитигэр.

Саҥа дьыбаалаах. Тел. 21-733.

Күндү оҕом, кэргэним, иҥэбит, эбэбит
КОРЯКИНА Александра Никитична
үйэн ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, диринг-виг күрутуйан туран, аймахтарыгар, билэр дьонугар иннитиннэрэбит.

Иҥэтэ, кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, киэннитэрэ, күтүөттэрэ.

Корякина Александра Никитична өлбүтүнэн диринг кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Кэргэнитэр Корякин Егор Егоровичка, оҕолоругар, аймахтарыгар Хоптоҕо сельсовета, нэйилэгин дьаһалтата, «Хоптоҕо» табаарыстыба, кырдьаҕастар сэбиэттэрэ.

—Уолугар Александр Егорович, кийиитигэр Римма Иннокентьевна Корякиннарга доруобуйа харыстабылын управлениета, профсоюз райкома, кини балыыһа коллектива, профкома.

—Уолугар Семен Егорович, кийиитигэр Вера Николаевна Корякиннарга Чурапчыттан Коркиннар, Башариннар.

—Кэргэнигэр Егор Егорович, уолугар Валерий Егорович Коркиннарга, оҕолоругар, аймахтарыгар Диринги эҕи сельсовет администрацията, профкома.

—Кыыһыгар Пестерева Светлана Егоровнаҕа биирдэ үөрэммит табаарыстара.

Күндү иҥэбит, эбэбит, хос эбэбит колхознай түгэх ветерана, хоту коһоруллуу кыттыылаара

МЕСТНИКОВА Матрена Михайловна

биһиги кэккэбититтэн өлөн туораабытын аймахтарбытыгар, бары билэр дьонугар, үөрэннэрэхтэриттэр иннитиннэрэбит.

Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Местникова Матрена Михайловна өлбүтүнэн диринг кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Кыыһыгар Дьячковская Мария Петровнаҕа доруобуйа харыстабылын управлениета, кини балыыһа коллектива, профкома.

—Кыыһыгар Местникова Ирина Петровнаҕа, сиэнигэр Машаҕа «Мичил» оҕо садын коллектива.

Иҥэтэр Матрена Терентьевна, аҕатыгар Дмитрий Дмитриевич Баранниковтарга тапталыр кыыстара

МАНЯ

өлбүтүнэн диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Оройуоннаабы ветстанция коллектива.

Редактор П. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Учредители (соучредители) газеты «Саҥа олох»—Министерство печати и массовой информации Республики Саха (Якутия), Редакция, Местная администрация района, Районный Совет народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж —3862.

Зарегистрирована Саха (Якутской) региональной инспекцией по защите свободы печати и массовой информации.

ЗАКАЗ №№ 47—48. **Чурапчинская районная типография Миниформпечати Республики Саха (Якутия) с Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а».**